

POLSKA AKADEMIA NAUK
KOMITET NAUK HISTORYCZNYCH
INSTYTUT HISTORII

ACTA

POLONIAE

HISTORICA

LXVII

Wydawnictwo Naukowe PWN

1993

Nr indeksu 35 130X
PL ISSN 0001-6829

<http://rcin.org.pl>

NOS AUTEURS

Maria BOGUĆKA — professeur; Institut d'Histoire de l'Académie Polonaise des Sciences (Rynek Starego Miasta 29/31, 00-272 Warszawa); spécialisation: histoire économique, sociale et culturelle des XVIe-XVIIIe siècles.

Wojciech IWAŃCZAK — professeur agrégé; Institut d'Histoire de l'École pédagogique supérieure de Jan Kochanowski à Kielce (rue Śniadeckich 30, 25-366 Kielce); spécialisation: histoire de la civilisation médiévale.

Tytus IZDEBSKI — diplômé de l'Université de Varsovie, professeur d'histoire de l'enseignement secondaire, (adresse privée: rue Gajcego 7/40, 01-944 Warszawa, Pologne).

Liliana KRANTZ-DOMASŁOWSKA — assistante; Institut Pédagogique des Beaux Arts de l'Université de Toruń, (rue Żeglarska 8, 87-100 Toruń); spécialisation: architecture du Moyen Age.

Henryk SAMSONOWICZ — professeur; Institut d'Histoire de l'Université de Varsovie, (rue Krakowskie Przedmieście 26/28, 00-325 Warszawa); spécialisation: histoire médiévale.

Urszula SOWINA — docteur; Institut d'Archéologie et Ethnologie de l'Académie Polonaise des Sciences, (Al. Solidarności 105, 00-140 Warszawa); spécialisation: histoire des villes au Moyen Age et aux temps modernes.

Ryszard SZCZYGIEŁ — professeur agrégé; Institut d'Histoire de l'Université de Marie Curie-Skłodowska, (Pl. M. Curie-Skłodowskiej 5, 20-031 Lublin); spécialisation: histoire des villes aux temps modernes.

Jerzy WOJTOWICZ — professeur; Institut d'Histoire de l'Université de Toruń, (Pl. Teatralny 2, 87-100 Toruń); spécialisation: histoire sociale et culturelle du XVIIIe siècle.

Andrzej WYROBISZ — professeur; Institut d'Histoire de l'Université de Varsovie; spécialisation: histoire économique et sociale du XVe au XVIIIe siècle.

POLSKA AKADEMIA NAUK
KOMITET NAUK HISTORYCZNYCH
INSTYTUT HISTORII

**ACTA
POLONIAE
HISTORICA**

67

WYDAWNICTWO NAUKOWE PWN
1993

COMITE DE REDACTION

Jan Baszkiewicz (président), Maria Bogucka (rédacteur en chef)
Jerzy Kłoczowski, Antoni Mączak,
Stanisław Russocki (rédacteur adjoint),
Monika Senkowska-Gluck, Marek Sędek (membre de la rédaction),
Tomasz Szarota (rédacteur adjoint),
Roman Wapiński, Andrzej Wyczański, Janusz Żarnowski

secrétaire technique — Hanna Kordowicz

INSTYTUT HISTORII PAN

Rynek Starego Miasta 29/31
00-272 Warszawa

Adresse télégraphique:
HISTORIOPAN

The issue is sponsored by Central & East European Publishing Project

Copyright by Instytut Historii PAN, PWN
Warszawa, 1993

Wydawnictwo Naukowe PWN — 1993 r.
Objętość: 17,0 ark. wyd., 14,5 ark. druk.
Skład i łamanie: *No Future* — Warszawa, ul. Wilcza 8/28
Druk i oprawa: Zakład Poligraficzny — Warszawa, ul. Potażowa 8

<http://rcin.org.pl>

SOMMAIRE

ETUDES

Henryk Samsonowicz, Les origines du patriciat des villes polonaises . . .	5
Wojciech Iwańczak, The Burghers As the Creation of the Devil? The Three Social Estates and the Problem of the Town in the Middle Ages	16
Urszula Sowina, Testaments of the Burghers from Sieradz 1500-1538	47
Andrzej Wyrobisz, Towns in 15th, 16th, and 17th Century Descriptions of Poland	79
Ryszard Szczygieł, The Image of Lublin in Polish Renaissance Literature .	91
Jerzy Wojtowicz, The Town in the Social Thought of the Enlightenment .	101

TRAVAUX EN COURS

Tytus Izdebski, The relations of Time and Space in the Consciousness of the Residents of Late Medieval Cracow	119
Liliana Krantz — Domasłowska, Kwidziń — a Spatial Image of a Medieval Town	131
Maria Bogucka, Trade Between Gdańsk and Turku (Åbo) in the 16th and the First Half of the 17th Century	141

COMPTE RENDUS

Studia Culmensia Historico-Juridica, ed. Z. Zdrójkowski (S. Rusocki); The Art of Towns and Townspeople in the Fifteenth — Eighteenth Century in Central-Eastern Europe, ed. J. Harasimowicz (A. Wyrobisz); H. Dziech- cińska, On Old Polish Travel Diaries (M. Bogucka); W. Roszkowski, Poland's History 1914–1990 (R. Kupiecki); A. Borkiewicz-Celińska, Le Bataillon „Zośka” (T. Strzembosz)	149
---	-----

NOTES	165
-----------------	-----

VIE SCIENTIFIQUE

The Image of the Town in the Culture of the Sixteenth-Eighteenth Century (A. Karpiniński)	219
--	-----

NECROLOGIE

Stefan Kieniewicz (20 IX 1907 – 2 V 1992) (A. Szwarc)	223
---	-----

Annales

Économies Sociétés Civilisation

Fondateurs: Lucien FEBVRE et Marc BLOCH. Directeur: Fernand BRAUDEL
Revue bimestrielle publiée depuis 1929 avec le concours
de l'École des Hautes Études en Sciences Sociales

47° ANNÉE — N° 2

MARS-AVRIL 1992

LES ÉCONOMIES DE LA PÉRIPHÉRIE: LE CAS GREC

Georges DERTILIS, Terre, paysans et pouvoir économique (Grèce XVIIIe-XXe siècle)

Petros PIZANIAS, Surplus agricole et circulation du capital commercial: la Grèce au XIXe siècle

LA COUTUME, LA MÉMOIRE ET L'ÉTAT

Danièle DEHOUE, Compter l'argent: les Indiens de Tlapa (Mexique)

Andrés GUERRERO, La coutume et l'État: Curagas et lieutenants politiques à Otavalo (Équateur) au XIXe siècle

L'ANTIQUITÉ

Aline ROUSSELLE, Histoire ancienne et oubli du christianisme (Note critique)

Sociétés antiques (comptes rendus)

LES PRATIQUES SOCIALES AU MOYEN ÂGE

Jean FLORI, L'Église et la Guerre Sainte: de la «Paix de Dieu» à la «croisade»

Bernhard JUSSEN, Le parrainage à la fin du Moyen Âge: savoir public, attentes théologiques et usages sociaux

RÉDACTION: 54, Boulevard Raspail, 75006 PARIS
ABONNEMENTS 1992: ● France : 383 F — Étudiants France: 245 F
● Étranger : 87 \$ — Pays de la CEE: 70 écus
● Le numéro: 90 F

Les abonnements doivent être souscrits auprès d'Armand COLIN Éditeur,
B.P. 22 — 41353 VINEUIL

Annales

Économies Sociétés Civilisation

Fondateurs: Lucien FEBVRE et Marc BLOCH. Directeur: Fernand BRAUDEL
Revue bimestrielle publiée depuis 1929 avec le concours
de l'École des Hautes Études en Sciences Sociales

47e ANNÉE — N° 3

MAI-JUIN 1992

LES SYSTÈMES SYMBOLIQUES

Paul FREEDMAN, Sainteté et sauvagerie. Deux images du paysan au Moyen Age

Anita GUERREAU-JALABERT, Aliments symboliques et symbolique de la table dans les romans arthuriens (XIIe-XIIIe siècles)

Galina KABAKOVA, Le corps féminin et les choses en Polécicié. Un système symbolique à la fin du XXe siècle

COMMERCE, MARCHÉ, MONNAIE

John Vincent NYE, Guerre, commerce, guerre commerciale: l'économie politique des échanges franco- anglais réexaminée

Robert CULL et Lance E. DAVIS, Un, deux, trois, quatre marchés? L'intégration du marché du capital, États-Unis et Grande-Bretagne (1865-1913)

Michel AGLIETTA, Genèse des banques centrales et légitimité de la monnaie

Sociétés Industrielles et économies en développement (comptes rendus)

AUTOUR DE LA SOCIÉTÉ MÉDIÉVALE

Otto Gerhard OEXLE, Les groupes sociaux du Moyen Age et les débuts de la sociologie contemporaine

Dominique BARTHÉLEMY, La mutation féodale a-t-elle eu lieu? (Note critique)

RÉDACTION: 54, Boulevard Raspail, 75006 PARIS
ABONNEMENTS 1992: ● France : 383 F — Étudiants France: 245 F
● Étranger : 87 \$ — Pays de la CEE: 70 écus
● Le numéro: 90 F

Les abonnements doivent être souscrits auprès d'Armand COLIN Éditeur,
B.P. 22 — 41353 VINEUIL

ACTA POLONIAE HISTORICA

Revue semestrielle rédigée sous les auspices de Comité des Sciences
Historiques et de l'Institut d'Histoire de l'Académie Polonaise des Sciences
Président du Comité de Rédaction: Jan BASZKIEWICZ
Rédacteur en chef: Maria BOGUCKA

Vol. LXV, 1992

SOMMAIRE

ETUDES

Jan H a r a s i m o w i c z, Tod, Begräbnis und Grabmal im Schlesien des 16. und 17. Jh.
Maria B o g u c k a, Jewish Merchants in Gdańsk in the 16th–17th Centuries: a Policy of
Toleration or Discrimination?
Włodzimierz W ó j c i k, Józef Piłsudski in History and Legend
Jerzy E i s l e r, Polish Radio on the Events of 1956 in Poland

ETAT DE RECHERCHES

Lech S z c z u c k i, De falsa et vera cognitione
Stanisława L e w a n d o w s k a, La presse de l'émigration polonaise de guerre, 1939–1945.
Objet et méthodes des recherches, état et perspectives
Michał H o r o s z e w i c z, "Polin"

DISCUSSIONS ET POLEMIQUES

Karol M o d z e l e w s k i, Das mittelalterliche Polen von Oskar Kossmann. Polemische
Bemerkungen
Edmund C i e ś l a k, Some Remarks on Gdańsk Diplomatic Missions in the 17th and 18th
Centuries
Marian Marek D r o z d o w s k i, Biographie de Roman Dmowski

COMPTE RENDUS — NOTES — NECROLOGIE

Rédaction: Rynek Starego Miasta 29/31, 00–272 Warszawa, Polska
Pour commande à l'étranger: "ARS POLONA", Krakowskie Przedmieście 7, 00–068
Warszawa, Pologne
European Publishers Representatives, Inc. 11–03 46th Avenue, Long Island City, New
York 11191, USA

ACTA POLONIAE HISTORICA

Revue semestrielle rédigée sous les auspices de Comité des Sciences
Historiques et de l'Institut d'Histoire de l'Académie Polonaise des Sciences
Président du Comité de Rédaction: Jan BASZKIEWICZ
Rédacteur en chef: Maria BOGUĆKA

Vol. LXVI, 1992

SOMMAIRE

ETUDES

- Wojciech Iwańczak, Unity in Multiplicity — the Medieval Czech Classifications of Societas Christiana
- Stanisław Russocki, Figuré ou réel: le “féodalisme centralisé” dans le Centre-Est de l'Europe
- Maria Bogućka, Space and Time as Factors Shaping Polish Mentality from the 16th until the 18th Century
- Marcin Kamler, The Role of Torture in Polish Municipal Judicature in the Second Half of the 16th and the First Half of the 17th Century
- Jerzy Michalski, La Révolution Française aux yeux d'un roi
- Tadeusz Stegner, Die Polonisierung deutscher Protestanten in Kongreßpolen (1815–1914)
- Janusz Radziejowski, The Image of the Pole in Russian Publicistic Writings (1864–1918)
- Marek Kazimierz Kamiński, The British Attitude Towards the Attempt at a Rapprochement Between the Government in Warsaw and the French Authorities (1946–1947)

COMPTES RENDUS — NOTES — VIE SCIENTIFIQUE

Rédaction: Rynek Starego Miasta 29/31, 00–272 Warszawa, Polska
Pour commande à l'étranger: “ARS POLONA”, Krakowskie Przedmieście 7, 00–068
Warszawa, Pologne
European Publishers Representatives, Inc. 11–03 46th Avenue, Long Island City, New
York 11191, USA

THE INSTITUTE OF HISTORY, POLISH ACADEMY
OF SCIENCES

Rynek Starego Miasta 29/31, 00-272 Warszawa, Polska
Telephone numbers: 31-36-42 (secretariat), fax 31-36-42
Dr Andrzej Koryn, Chief of the Editorial Department
Telephone numbers: 31-02-61 ext. 57 (office);
25-08-37 (home).

PUBLICATIONS IN 1991 AND 1992

1. „Wojna polsko-sowiecka 1920 roku. Przebieg i tło międzynarodowe” („The Polish-Soviet War 1920. The Run of Events and International Background”), ed. by A. K o r y n, Warszawa 1991.
2. Marek K. K a m i ń s k i, „Polska i Czechosłowacja w polityce Stanów Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii 1945–1948” („Poland and Czechoslovakia in the Policy of the United States and Great Britain 1945–1948”), Warszawa 1991.
3. Elżbieta Z n a m i e r o w s k a - R a k k, „Sprawa Tracji Zachodniej w polityce bułgarskiej 1919–1947”) („The Question of Western Thrace in Bulgarian Policy 1919–1947”), Warszawa 1991.
4. „Polska — Bułgaria przez wieki” („Poland — Bulgaria Through Centuries”), ed. by W. B a l c e r a k, Warszawa 1991.
5. „Odrodzenie państwowości i przemiany struktur społecznych w Polsce i Czechosłowacji 1918–1945”. Materiały XXVII posiedzenia Komisji Historyków polskich, czeskich i słowackich („The Revival of the State and Changes of Social Structures in Poland and Czechoslovakia 1918–1945”. Materials of the 27th Session of Polish, Czech and Slovak Historians), ed. M. B o g u c k a, Warszawa 1991.
6. Stanisław B y l i n a, „Człowiek i zaświaty. Wizje kar pośmiertnych w Polsce średniowiecznej” („The Man and the Other World. The Visions of Posthumous Penalties in Medieval Poland”), Warszawa 1992.
7. Marian M. D r o z d o w s k i, „Spór o Eugeniusza Kwiatkowskiego w polskiej historiografii i publicystyce historycznej” („The Controversy About Eugeniusz Kwiatkowski in Polish Historiography and Journalism”), Warszawa 1992.

8. Jerzy Turonek, „Odrodzenie Białorusi. Rzecz o Waławie Iwanowskim” („The Revival of Byelorussia. Waław Iwanowski”), Warszawa 1992.
9. Stanisław Salmonowicz, „Ludwik Muzyczka 1900–1977 — polityk i żołnierz. Przyczynek do dziejów Armii Krajowej” (Ludwik Muzyczka 1900–1977 — Politician and Soldier. A contribution to the History of the Home Army”), Warszawa 1992.
10. Stanisława Lewandowska, „Prasa okupowanej Warszawy 1939–1945” („The Press of Besieged Warsaw 1939–1945”), Warszawa 1992.
11. Jan E. Zamojski, „Francja na rozdrożu 1943–1944” („France at the Cross-Road 1943–1944”), Warszawa 1992.
12. Walentyna Najdus, „Zygmunt Marek — prawnik i polityk 1872–1931” („Zygmunt Marek — Lawyer and Politician 1872–1931”), Warszawa 1992.
13. Zbigniew Wawer, „Organizacja polskich wojsk lądowych w W. Brytanii 1940–1945” („The Organisation of the Polish Home Army in Great Britain 1940–1945”), Warszawa 1992.

THE FORTHCOMING BOOKS:

1. Stanisława Lewandowska, „Prasa polskiej emigracji wojennej 1939–1945” („The Press of the Polish War Emigration 1939–1945”).
2. Halina Manikowska, „Nadzór i represja. Władza i społeczeństwo w późnośredniowiecznej Florencji” („Control and Reprisal. Power and Society in Late Medieval Florence”).
3. Marian M. Drozdowski, „Warszawa w obronie Rzeczypospolitej — czerwiec–sierpień 1920 r.” (Warsaw in the Defence of the Polish Republic — June–August 1920”).
4. Andrzej Wierzbicki, „Spory o polską duszę. Z zagadnień charakterologii narodowej w historiografii polskiej XIX i XX w.” („Controversies About Polish Soul. Problems of a National Character in the Polish Historiography of the 19th–20th Centuries”).
5. Piotr Stawicki, „Generałowie II Rzeczypospolitej. Słownik biograficzny” („The Generals of the Second Polish Republic. Biographical Dictionary”).
6. „Z dziejów polityki i dyplomacji polskiej. Księga ku czci Edwarda Raczyńskiego” („Polish Politics and Diplomacy. The Book in Honour of Edward Raczyński”).

7. Tadeusz Trajdos, „U zarania Karmelitów w Polsce” („The Beginnings of the White Friars in Poland”).
8. Andrzej Nowak, „Rosja w publicystyce politycznej Wielkiej Emigracji 1831–1894” („Russia in Writings of the Polish Great Emigration 1831–1849”).
9. „Rytuály, symbole i konteksty fabularne władzy zwierzchniej — Polska i jej sąsiedzi X–XV w.” Materiały sesji naukowej w IH PAN 20–22 X 1992 r. („Rituals, Symbols and Fabular Contexts of the Authority of Sovereigns — Poland and Its Neighbours 10th–15th C.” Materials of the Session held in the Institute of History on 20–22 October 1992, ed. by J. Banaszkiwicz.
10. „Miejsce Generała Kazimierza Sosnkowskiego w dziejach Państwa i Armii Polskiej”. Materiały sympozjum naukowego w IH PAN 13 XI 1992 r. („General Kazimierz Sosnkowski in the History of the Polish State and Army”. Materials of the Symposium held in the Institute of History on 13 November 1992).

Our publications can be ordered directly at the Institute of History as well as at the Scientific Publishers:

Wydawnictwo Naukowe i Hurtownia Publikacji Naukowych
„SEMPER”, 00-310 Warszawa, ul. Bednarska 2/4.

A PARAÎTRE DANS LE LXVIIIe VOLUME:

Przemysław Mrozowski, Genuflection in Medieval Western Culture

Stanisław Bylina, The Church and Folk Culture in Late Medieval Poland

Edward Opaliński, Local Diets and Religious Tolerance in the Commonwealth
(1587–1648)

Marcin Kamler, Robbery in the Polish Lands, 16th–17th C.

Hanna Dziechcińska, Le voyage — sa situation dans la conscience sociale des
XVIe–XVIIe siècles.

Małgorzata Wilska, Les particularités culturelles de la cour royale aux XIVe–XVe
siècles. Luxe ou nécessité?

Edmund Cieślak, Gottfried Lengnich und die polnische Staatspolitik in Danzig

WARUNKI PRENUMERATY

Wpłaty na prenumeratę przyjmowane są na okresy półroczne:
na teren kraju

— Jednostki kolportażowe „RUCH” S.A. i urzędy pocztowe oddawcze, właściwe dla miejsca zamieszkania lub siedziby prenumeratora, oraz doręczyciele w miejscowościach, gdzie dostęp do urzędu jest utrudniony,

— od osób lub instytucji, zamieszkałych lub mieszczących się w miejscowościach, w których nie ma jednostek kolportażowych „RUCH”, wpłaty należy wnosić do „RUCHU” S.A. Oddział Warszawa, 00-958 Warszawa, ul. Towarowa 28. Konto: PBK XIII Oddział Warszawa nr 370044-1195-139-11. „RUCH” S.A. zapewnia dostawę pod wskazanym adresem pocztą zwykłą w ramach opłaconej prenumeraty.

na zagranicę

— „RUCH” S.A. Oddział Warszawa, 00-958 Warszawa, ul. Towarowa 28. Konto: PBK XIII Oddział Warszawa nr 370044-1195-139-11. Dostawa odbywa się pocztą zwykłą w ramach opłaconej prenumeraty, z wyjątkiem zlecenia dostawy pocztą lotniczą, której koszt w pełni pokrywa zleceniodawca.

Prenumerata ze zleceniem dostawy za granicę jest o 100% wyższa od krajowej.

Orders for subscription:

- till 20 November for I issue of the next year,
- till 20 May for II issue of the next year.

Recent issues are available at the bookshop of PWN, Miodowa 10, 00-251 Warszawa. Recent and old issues are available also through mail with advance payment at Wzorcownia Ośrodka Rozpowszechniania Wydawnictw Naukowych PAN, Pałac Kultury i Nauki, 00-901 Warszawa.

Subscription for 1993 available through the Polish Scientific Publishers PWN Ltd. 00-251 Warszawa, Poland, Miodowa 10, fax (48) (22) 26 09 50

Bank account: PBK VIII O/Warszawa nr 370028-1052-139-112 (price per copy US \$ 29, postage included).

At subscriber's request this journal will be air mailed at additional postage charge amounting to 50% of gross price to European countries and 65% overseas.

or

Foreign Trade Enterprise „ARS POLONA”, 00-068 Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7, Poland, through Bank Handlowy S.A., account no 201061-710-13100.